

MOKYMO METODŲ PARINKIMAS IR TAIKYMAS VISUOMENINĖS GEOGRAFIJOS STUDIJŲ PROCESSE

Dalia Umantaitė-Vaivadienė, Klaipėdos universitetas

SANTRAUKA

Mokymo metodų reikšmė studijų procese įgyja vis didesnę susidomėjimą. Teisingai parinkti ir taikyti mokymo metodus studijų metu turėtų būti vienas aktualiausių dalykų tiek dėstytojui, tiek ir studentui. Todėl svarbu suprasti šių metodų privalumus ir trūkumus, jų parinkimo galimybes bei naudą, sugebėti juos pritaikyti, siekiant efektyvaus ir rezultatyvaus studijų proceso.

Šio straipsnio tikslas – išanalizuoti, kaip parenkami mokymo metodai Klaipėdos universiteto visuomeninės geografijos studijų programose ir kaip jie taikomi, bei išsiaiškinti studentų požiūrį į mokymo metodų taikymą studijų procese.

Reikšminiai žodžiai: mokymo metodas, visuomeninės geografijos studijos, studijų programa.

ĮVADAS

Pastarąjį dešimtmetį daug dėmesio buvo skiriama reformuojant švietimą bendrojo lavinimo mokyklose, tuo tarpu aukštasis mokslas ilgą laiką nesulaukė tinkamo dėmesio. Tačiau pastaruoju metu besikeičiantys visuomenės poreikiai, ekonominė ir socialinė aplinka lėmė didesnę susidomėjimą ir šioje srityje. Šiuo metu vis daugiau dėmesio skiriama studijų kokybei tobulinti, studijų programoms atnaujinti, naujiems metodams taikyti ir pan. Mokymo metodai buvo taikomi ir anksčiau, tačiau jų reikšmė nebuvo taip akcentuojama. Šiuo metu būtent teisingai parinkti ir taikyti mokymo metodus studijų procese turėtų būti vienas aktualiausių dalykų tiek dėstytojui, tiek ir studentui. Dėstymo metodai įtraukti į kiekvieną sudaromą studijų dalyko programą. Metodai gali padėti ne tik perteikti informaciją, bet ir ugdyti tam tikras kompetencijas ar įgūdžius, atsižvelgiant į tikslus, kuriuos studijų procese norima pasiekti. Todėl labai svarbu atsakingai žiūrėti tiek į metodų parinkimą, tiek ir į jų taikymą. Paprastai mokymo metodai reiškia kompleksiskai nuoseklius dėstytojo mokymo, jo vadovavimo mokymo procesui ir studentų mokymosi veiksmus. Mokymo metodai yra ne mažiau svarbūs nei pats mokymo turinys. Efektyvių mokymo ir mokymosi

metodų paieška yra kiekvieno ugdytojo ir ugdymo proceso tikslas. Pasikeitus mokymo paradigmai, kai svarbus yra ne tik dėstomas dalykas, bet ir studentas, išskyla klausimas, ar likti prie tradicinių mokymo metodų, ar pereiti prie novatoriškų. Jeigu taip, tai kokius rinktis. Tai skatina ieškoti naujų teorijų ir požiūrių.

Metodų taikymo, jų vaidmens aktualumą mokymo procese yra pabrėžę tiek užsienio (pvz., N. L. Gage'as, D. C. Berliner'is (1994), E. Jensenas (1999), P. Ramsdenas (2000) ir kt.), tiek ir Lietuvos mokslininkai (J. Laužikas (1974), S. Šalkauskis (1992), V. Šernas (1995), L. Jovaiša (1997), V. Rajeckas (1999) ir kt.). Didesnis dėmesys skiriamas taikant metodus vidurinėje negu aukštojoje mokykloje.

Mokymo metodai studijų procese – tai studentų veiklos būdų sistema mokslo žinioms perimti, teoriniams ir praktiniams įgūdžiams įgyti, lavinti sugebėjimus, formuoti pasaulėžiūrą.

Parinkdamas studijų metodus ir planuodamas per užsiėmimus taikyti įvairias veiklos formas, dėstytojas turi žinoti, kokie apskritai yra studijų metodai, kokie šių metodų privalumai ir trūkumai, kokiu tikslu kiekvienas jų taikytinas ir kaip juos taikyti praktikoje. Nėra tiek daug literatūros, kurioje būtų analizuojama, kaip taikyti metodus aukštojoje mokykloje vykdomų studijų procese, nes daugiau yra nagrinėjami bendrojo lavinimo mokyklose taikytini metodai. Kita vertus, mokiniam vidurinėje mokykloje plačiai analizuojamus metodus galima taikyti ir aukštojoje mokykloje, nes iš esmės mokymo procese sąveikauja panašūs subjektai, t. y. dėstytojas (mokantysis) ir studentas (besimokantis), bendram tikslui pasiekti – ugdyti išsilavinusią, mokslui ir naujausioms technologijoms bei kultūros vertybėms imlią asmenybę visuomenei kurti. Mokymo metodai gali būti klasifikuojami pagal įvairius kriterijus. Populiarius yra mokymo metodų klasifikavimas pagal žinių šaltinį. Šaltinis – tai žodis (pasakojimas, aiškinimas, pokalbis ir kt.), vaizdas (demonstravimas, ekskursija, savarankiškas stebėjimas ir kt.) ir praktinė veikla (pratimai žodžiu ir raštu, pratimai, naudojant įvairias technines priemones, grafiniai, laboratoriniai, praktiniai darbai ir kt.) (Rajeckas, 1999).

Studijų procese parenkant mokymo metodus yra svarbu studentų refleksija, vertybės bei žinios, motyvacija ir pan. Todėl atliepant šiandienos realijas ir siekiant didesnio studijų efektyvumo, svarbu išsiaiškinti, kiek ir kokius metodus reikia taikyti – tradicinius ar inovatyvius, specifinius ar bendrus ir pan.

Šio **straipsnio tikslas** – išanalizuoti, kaip parenkami mokymo metodai Klaipėdos universiteto visuomeninės geografijos studijų programose ir kaip jie taikomi, bei išsiaiškinti studentų požiūrį į mokymo metodų taikymą studijų procese. Šiam tikslui įgyvendinti buvo iškelti šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą apie metodus, jų sampratą, taikymo problematiką ir galimybes.
2. Atlikti kiekybinę metodų, pateiktų socialinės / visuomeninės geografijos studijų dalykų programose, analizę.
3. Išsiaiškinti, koks yra Klaipėdos universiteto studentų požiūris į mokymo metodus.

Tyrimo metodai

- *Dokumentų analizė.* Metodų, pateiktų visuomeninės geografijos studijų dalykų programose, analizė.
- *Anketinės apklausos metodas.* Studentų nuomonei ištirti sudaryta anketa iš 14 klausimų. Tyrime dalyvavo 30 Klaipėdos universiteto Socialinių mokslų fakulteto visuomeninės geografijos studijų studentų. Apklausos metu gauti duomenys buvo apdorojami SPSS programa, MS Excel programa sudaryti grafikai bei lentelės, kuriuose išryškėja pagrindiniai rezultatai, teiginiai ir pasiūlymai.

1. KLAIPĖDOS UNIVERSITETO VISUOMENINĖS GEOGRAFIJOS STUDIJŲ DALYKŲ PROGRAMOSE PATEIKIAMŲ MOKYMO METODŲ ANALIZĖ

Klaipėdos universiteto Socialinių mokslų fakultete 1995 m. buvo įkurta Geografijos katedra, kuri nuo 2000 m. pradėta vadinti Socialinės geografijos katedra. Studijų programa nuo 1996 m. iki 2010 m. vadinosi Socialinės geografijos studijų programa, o nuo 2010 m. – Visuomeninės geografijos studijų programa.

Studijų programa – tam tikros krypties studijų turinio, metodų ir materialųjų priemonių, studijoms pasitelkiamo akademinio ir profesinio personalo visuma bei jos aprašymas. Studijų programos turi atitikti bendruosius ir specialiuosius reikalavimus, nustatomus studijų krypties (krypčių grupės, srities) aprašuose, sudarytus pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas studijų kryptis ir šakas. Taigi studijų programoje dėstytojas turi nurodyti, kokius mokymo metodus taikys, siekdamas programoje užsibrėžtų tikslų. Studijų programos dalykai pagal paskirtį ir turinį skirstomi į bendruosius universitetinius ir studijų krypties (šakos) dalykus. Studijų krypties dalykai skirstomi į pagrindų dalykus ir specializacijos dalykus, kur pirmieji sudaro studijų krypties branduolį, o antrieji skirti specializacijai toje pačioje studijų kryptyje ar jos šakoje. Universitetinių pagrindinių bakalauro dieninių studijų Visuomeninės geografi-

jos programoje bendrojo lavinimo dalykai sudaro 37 proc., gretimi specialybei dalykai – 23 proc. ir specialybės dalykai – 40 proc. Kartu su teorinėmis kurso medžiagos studijomis vedami ir seminarai atskiriomis aktualiomis studijų sando temomis, organizuojamos praktikos (Bučienė, 2010).

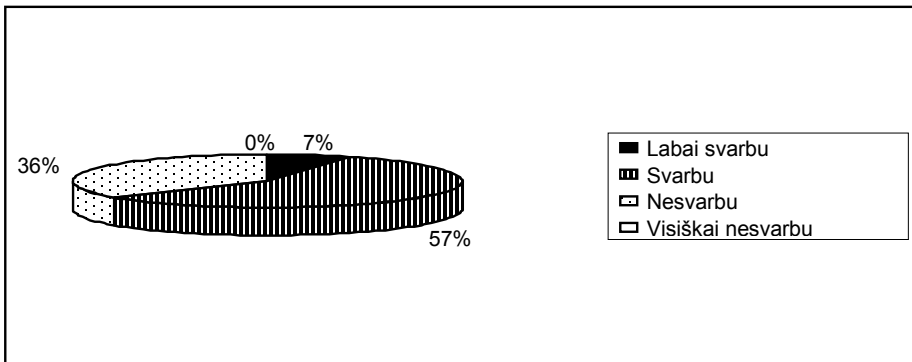
Analizuojant bakalauro studijų 2012–2013 m. dalyko programas, matyti, kad privalomose specialybės studijų dalykų programose pateikiamas skirtingas mokymo metodų skaičius, t. y. jis svyruoja nuo 4 iki 9. 25 proc. sudaro programos, kuriose pateikiami 5 metodai, ir tik viena programa, kur yra nurodomi 9 metodai. Pasirenkamųjų specialybės studijų dalykų programose metodų kiekybinis santykis pasiskirstęs panašiai, tik išsiskiria dvi programos, kuriose pateikiama itin mažai metodų, t. y. 2 ir daugiau nei privalomose – 10 metodų. Kartografavimo metodas – dažniausiai įtraukiamas į visuomeninės geografijos studijų bakalauro programas – tai sudaro 63 proc. visų programų. Antras pagal dažnumą nurodomas metodas (52 proc. visų studijų dalyko programose) yra vienas bendras – tai lyginamoji analizė, 46 proc. – literatūros analizės metodas. Šis metodas vienas dažniausių ir pasirenkamųjų dalykų studijų programose. Antras pagal dažnumą mokymo metodas, įrašytas studijų dalyko programose, yra kartografinė analizė. Šio metodo taikymas susijęs su studijų programa, t. y. geografijos studijų procesas be kartografinės analizės būtų neįmanomas. Tačiau ne visose studijų dalyko programose šis metodas yra įrašytas. Šalia šių metodų dar yra pateikiamas statistinės analizės metodas – šis metodas įrašytas 20 proc. studijų programų, taip pat lyginamasis metodas – 15 proc. visų bakalauro studijų specialybės programų, atvejo analizės metodas įrašytas 10 proc., panašią santykinę dalį sudaro demonstruojamasis metodas, klausimų ir atsakymų metodas, diskusijos metodas, aiškinimo metodas. Išskirtiniai mokymo metodai, kurie nesikartoja, yra nurodyti tik vienoje studijų programoje – tai tipologijos ir klasifikavimo metodas, išvykstamasis užsiėmimas, pratybos.

Antrosios pakopos studijų procese, taip pat kaip ir pirmosios pakopos, studijų dalyko programose pateikiama nuo 3 iki 10 metodų. Metodai taip pat panašūs – tik čia dominuoja literatūros šaltinių analizės metodas – 55 proc. studijų programų. Taip pat daugiau nei vienoje studijų programoje pateikiami statistinės analizės, sisteminės analizės, lyginamasis, kartografavimo metodai. Yra ir tokių metodų, kurie nebuvo įtraukti į bakalauro studijų programas – tai geomatikos, recenzavimo, struktūrinės analizės metodai ir kt. Pasirenkamųjų studijų dalykų programose šalia jau minėtų metodų yra pateikiami tokie metodai: išvykstamasis praktinis, tipologijos ir klasifikavimo, individualus ir grupinis darbas, taip pat

atvejo analizės ir demonstruojamasis metodai. Nei vienoje studijų programoje nėra nurodytas pasakojimo, aiškinimo metodas. Tai įrodo, kad nėra pasyvaus informacijos perteikimo, o į mokymo procesą yra įtraukiami studentai.

2. STUDENTŲ NUOMONĖ APIE MOKYMO METODŲ TAIKYMĄ VISUOMENINĖS GEOGRAFIJOS STUDIJŲ PROCESSE

Siekiant atskleisti studentų susipažinimą su dėstytojų metodais, pirmiausia jiems buvo pateiktas klausimas, ar dėstytojai apskritai taiko mokymo metodus studijų procese. 89 proc. studentų atsakė, kad taiko, 11 proc. nežinojo, ar metodai yra taikomi. Studentams taip pat buvo pateiktas klausimas, ar jie domisi, kokius metodus dėstytojas nurodo savo studijų dalyko programose. Šiek tiek daugiau negu pusę respondentų (58 proc.) nurodė, kad nesidomi, kokius metodus taiko dėstytojas. Tyrimo metu studentų buvo klausiama, ar jiems yra svarbu, kad dėstytojai pasitelktų mokymo metodus, kuriuos nurodo savo studijų dalyko programose. Daugiau negu 57 proc. tiriamųjų nurodė, kad jiems yra svarbu, ir 7 proc. pažymėjo, jog labai svarbu, kad dėstytojai tuos metodus, kuriuos įrašo į studijų programas, ir taikytų. 36 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad jiems tai nesvarbu (1 pav.).

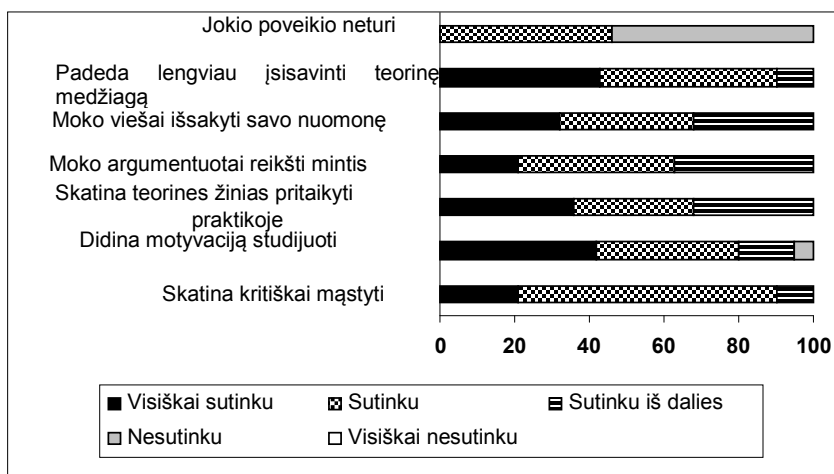

1 pav. Respondentų nuomonė apie tai, ar svarbu, kad dėstytojas taikytų metodus, kuriuos nurodo studijų programoje

Siekiant išsiaiškinti, ar studentai žino metodus, atpažįsta juos ar pastebi, kokius metodus taiko dėstytojai užsiėmimų metu, buvo išvardyti metodai, kurie yra nurodyti dėstytojų studijų dalykų programose. Studentams reikėjo atsaky-

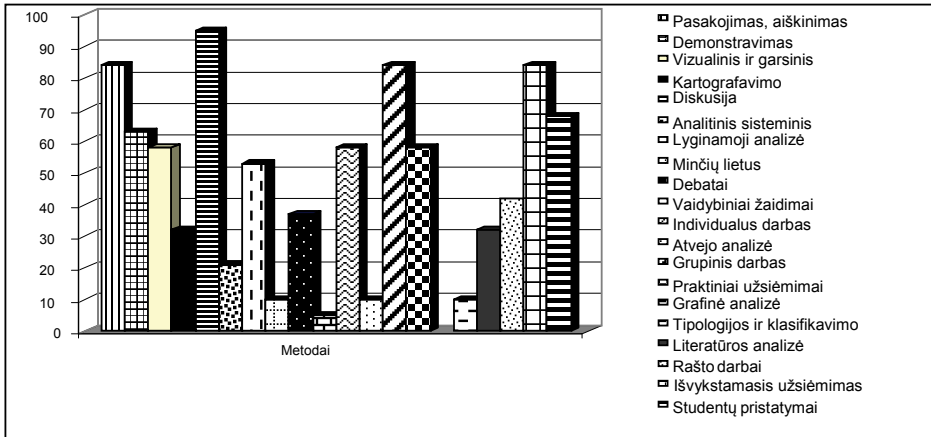
ti, kaip dažnai dėstytojai taiko visus šiuos išvardytus metodus studijų procese. Visi respondentai kaip dažniausiai dėstytojų taikomą metodą nurodė pasakojimą / aiškinimą. Metodai, kuriuos dėstytojai taiko retai arba labai retai studijų procese, studentų nuomone, yra analitinis sisteminis (54 proc. taip manančiųjų), vaizdiniai ir garsiniai metodai (52 proc.), labai retai – išvykstamasis užsiėmimas (38 proc.).

Taip pat buvo teirautasi studentų nuomonės apie tai, kokį poveikį mokymo metodai jiems turi studijų procese. 43 proc. respondentų visiškai sutinka su teiginiu, kad metodai padeda lengviau įsisavinti teorinę medžiagą, 42 proc. tiriamųjų visiškai sutinka, kad metodai didina motyvaciją mokytis. 69 proc. sutinka, kad mokymo metodai skatina kritiškai mąstyti, ir 42 proc. pritaria, kad metodai moko argumentuotai reikšti mintis. Tačiau dalis apklaustų studentų su šiuo teiginiu sutiko tik iš dalies. Kita dalis respondentų (44 proc.) mano, kad mokymo metodai neturi jokio poveikio (2 pav.).

2 pav. Respondentų nuomonė apie metodų poveikį studijų procese

Tyrimo metu taip pat buvo siekiama išsiaiškinti studentų nuomonę apie tai, kurie metodai yra reikalingi studijų procese. Daugiausiai respondentų (95 proc.) nurodė, kad yra reikalingas diskusijos metodas, 84 proc. tiriamųjų kaip svarbius išskyrė pasakojimą ir aiškinimą. Mažiausiai respondentų rinkosi vaidybinius žaidimus (5 proc.) (3 pav.).

3 pav. Respondentų nuomonė apie metodus, kurie yra reikalingi studijų procese (proc.)

Tyrimo metu studentams buvo pateiktas atviras klausimas apie tai, kokie metodai ir kodėl jiems padėtų pasiekti gerų studijų rezultatų studijų procese. Į šį klausimą atsakė 94 proc. visų respondentų. Studentai nurodė įvairius metodus ir argumentus, kodėl būtent jų pasirinkti metodai padėtų pasiekti geresnių studijų rezultatų. Apibendrinant visų tiriamųjų atsakymus, galima konstatuoti, kad 80 proc. visų išsakyusiųjų savo nuomonę šiuo klausimu kaip labai svarbų nurodo vieną bendrą metodą – diskusiją. Pateikti argumentai panašūs – galimybė išsakyti savo nuomonę, galimybė įsigilinti ir suvokti temos aktualumą ir problematiką ir pan. Taip pat studentai mano, kad labai pravartūs yra analitinis sisteminis, lyginamasis metodai, debatai, grupinis darbas, praktiniai užsiėmimai, grafinė analizė, tipologijos, išvykstamasis užsiėmimas, nes jie gana glaudžiai susiję su praktika, o, studentų nuomone, tik per praktinius užsiėmimus geriausiai išsąmoninama informacija. Taip pat studentai nurodo vaizdinius ir garsinius metodus. Jų manymu, šie metodai padėtų lengviau įsisavinti teoriją. Grupinio darbo metodas dirbant grupėse padeda lengviau įsigilinti į tam tikrą darbą, ugdo toleranciją kito nuomonei ir skatina bendradarbiauti.

Apibendrinant tyrimo rezultatus, galima daryti išvadą, kad studentai suvokia, kas yra mokymo metodai, gali įvardyti, kada, kiek jų taiko dėstytojas, taip pat studentai domisi, nors ir nelabai aktyviai, kokius metodus pateikia dėstytojai savo studijų dalyko programose ir ar juos taiko užsiėmimuose. Daliai studentų yra svarbu, kad dėstytojais pasitelktų metodus, kuriuos nurodo savo studijų da-

lyko programose. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dėstytojai daugiausia taiko tradicinius metodus, t. y. pasakojimą, aiškinimą, užduoda rašto darbus ir pan. Apklaustieji studentai įvardijo ne vieną metodą, kuris, jų manymu, yra reikalingas studijų procese – tai rodo, kad studentai norėtų, jog būtų pasitelkiama kuo daugiau ir įvairesnių metodų. Apie tai, kad metodai studijų procese turi įtakos mokymosi rezultatams, sutinka didžioji dalis respondentų. Jų nuomonės išsiskiria jiems kalbant apie konkrečius dalykus, apie kuriuos buvo išsakyta skirtinga nuomonė dėl taikomų metodų įtakos. Didžioji dalis studentų sutinka, kad pastaruoju metu studijų procese taip pat vyksta transformacijos, dėl kurių pradedama taikyti įvairesnius metodus. Studentai pageidautų, kad būtų kuo daugiau galimybių dalyvauti patiems išsakant savo poziciją dėl temos, taip pat pageidautų, kad būtų dažniau taikomas grupinis metodas, padedantis ugdyti toleranciją kito nuomonei, sugebėjimus apginti savo poziciją, taip pat kuo daugiau tokių metodų, kurie tiesiogiai siejasi su praktine veikla

IŠVADOS

1. Transformacijos, vykstančiose švietimo srityje, neaplenkia ir aukštojo mokslo srities. Šiuo metu vis daugiau dėmesio skiriama studijų kokybei tobulinti, studijų programoms atnaujinti, naujiems metodams taikyti ir pan. Mokymo metodai buvo taikomi ir anksčiau, tačiau jų reikšmė nebuvo taip akcentuojama. Šiuo metu teisingai parinkti ir taikyti mokymo metodus studijų procese tampa svarbiu uždaviniu siekiant efektyvaus studijų proceso.

2. Visuomeninės geografijos studijų metu taikomi įvairūs mokymo metodai. Jų skaičius studijų dalyko programose nėra vienodas – svyruoja nuo keturių iki dešimties. Šiose programose dažniausiai pateikiami metodai yra šie: kartografavimo, lyginamosios analizės ir literatūros analizės.

3. Atliktas tyrimas atskleidė, kad studentai yra susipažinę su daugeliu dėstytojų metodų ir žino, kiek ir kada juos pasitelkia dėstytojai. Dar ne itin aktyviai yra domimasi, kokius dėstytojų metodus dėstytojai pateikia savo studijų dalyko programose, tačiau studentams yra svarbu, kad dėstytojai taikytų tuos metodus, kuriuos nurodo programose. Studentai suvokia teigiamą metodų poveikį ir įtaką jų mokymosi rezultatams, todėl, jų nuomone, nors situacija ir keičiasi, t. y. taikoma vis įvairesnių metodų, tačiau vis dar dominuoja tradiciniai metodai, metodai turėtų būti kuo įvairesni, skatinantys ne tik įsisavinti žinias, bet ir ugdantys asmenines savybes, motyvuojantys mokytis, padedantys plėtoti kom-

petencijas. Akcentuojamas praktinių metodų poreikis, kuris padeda teorines žinias pritaikyti praktikoje.

LITERATŪRA

1. *Aktyvaus mokymosi metodai*: mokytojo knyga. 1999, Vilnius: Garnelis.
2. Ališauskienė R., Ušeckienė L., Kardelis K., Šukys S. 2007. *Pedagogika* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpu.lt/pedagogika/PDF/2007/87/33-41.pdf>> [žiūrėta 2013 05 02].
3. Bitinas B. *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija, 2000.
4. Bučienė A., Vaitekūnas S., Eidukevičienė M., Verkuliavičiūtė-Kriukienė D., Spiriajevas E., Norvaišas R. 2010. *Katedros jaunystė: pirmieji 15 metų*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
5. Duoblienė L. 2006. *Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link*. Vilnius: Tyto alba.
6. Gudžinskienė V. Mokymo ir mokymosi sampratų analizė. 2008. *Pedagogika* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2008/90/gud49-56.pdf>> [žiūrėta 2013 05 02].
7. Jovaiša L., Vaitkevičius J. 1989. *Pedagogikos pagrindai. Didaktika*. Kaunas: Šviesa.
8. Juozaitis A. 2005. *Besimokantieji suaugusieji. Prieš einant į suaugusiųjų auditoriją*. Vilnius, LSŠA.
9. *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos*. 1997. Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerijos Leidybos centras.
10. Marzano R. J. *Naujoji ugdymo tikslų taksonomija*. 2005. Vilnius: Žara.
11. Poškienė A. 2011. Nauja paradigma – seni metodai ar sena paradigma – nauji metodai? *Kalbų studijos* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.kalbos.lt/zurnalai/18_numeris/21.pdf> [žiūrėta 2013 05 04].
12. Prakapas R. 2011. Aktyviųjų mokymo metodų panaudojimas aukštosiose mokyklose teisinio ugdymo paskaitose. *Mokslo darbai* [interaktyvus] [žiūrėta 2013 05 04]. Prieiga per internetą: <http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/edukologijos/prakapas.pdf>.
13. Rajeckas V. 1999. *Mokymo organizavimas*. Kaunas: Šviesa.
14. Rajeckas V. 2004. *Pedagogikos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
15. Šalkauskis L. 1992. *Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos*. II knyga. Vilnius.
16. Васильев А. 2005. Применение методов активного обучения в учебном процессе [interaktyvus] [žiūrėta 2013 05 02]. Prieiga per internetą: <<http://vasilievaa.narod.ru/mu/ucheb/StMU2.htm>>.

APPLICATION OF TEACHING METHODS IN HUMAN GEOGRAPHY STUDIES

Dalia Umantaitė-Vaivadienė, Klaipėdos universitetas

Summary

Currently, more attention is paid to the improvement of education quality, curriculum renewal, new methods, and so on. No important became methods by which content has reached the target.

Of course, the methods existed in the past, but their importance was not so significant because educational objectives stressed the importance of knowledge. Now focus on raising students' skills, the ability to think independently, to plan, combined with the knowledge gained by practice. The aim is to find the teaching methods of high school educational practice. In order to achieve these objectives, the study was used for analysis of scientific literature, a survey prepared by students.

Analysis of the literature showed that there is no one universal, all cases in the study process the proper method of choice depends on the study objective. The data revealed that the methods should be diversified and encourage not only the absorption of knowledge, but also raising personal responsibility. Emphasis is placed on practical operational needs - the ability to apply theoretical knowledge in practical activities. The evaluation of the results was noticed that students are aware of the methods on learning outcomes, although not very actively interested in the methods used by teachers in class, but they are important for teachers to use methods that are pointing to their study subjects.

Keywords: teaching method, human geography studies, program of study.